

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 2 ≡

Narodna zgodovina

Petek, 3. junij 2011 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese naliveo pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli. Pri reševanju si pomagajte s slikovnim gradivom.

Rešitve, ki jih pišete z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami.

Žaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 2 prazni.

[illegible]

Prazna stran

OBRNITE LIST.

SLOVENCİ V PRVI JUGOSLOVANSKI DRŽAVI

1. Razmišljanja in različni programi Slovencev o povezanosti in združitvi južnih Slovanov v skupno državo segajo že v čas pred prvo svetovno vojno. Med prvo svetovno vojno pa se je ta ideja o združitvi okrepila.

Kdo je sestavljal Jugoslovanski klub?

Navedite temeljno zahtevo majniške deklaracije.

Pojasnite deklaracijsko gibanje.

(3 točke)

Podpisani poslanci, ki so združeni v Jugoslovanskem klubu, izjavljajo, da zahtevajo na temelju narodnega načela in hrvaškega državnega prava, naj se vsa ozemlja monarhije, v katerih prebivajo Slovenci, Hrvati in Srbi, združijo pod žezlom habsburško-lotarinške dinastije v samostojno državno telo, ki bodi prosto vsakega narodnega gospodstva tujcev in osnovano na demokratični podlagi. Za uresničitev te zahteve enotnega naroda bodo zastavili vse moči. S tem pridržkom se bodo udeleževali parlamentarnega dela.

(Vir: Jernejčič, R. A., 2000: Zgodovina na maturi 2, DZS. str. 72. Ljubljana)

2. Poleti leta 1917 sta na otoku Krfu jugoslovanski odbor in srbska vlada podpisala krfsko deklaracijo.

Kakšno obliko vladavine je predvidevala krfska deklaracija?

Navedite priimka predsednika jugoslovanskega odbora in predsednika srbske vlade.

Pojasnite, zakaj je bila ta deklaracija podpisana na Krfu.

(3 točke)

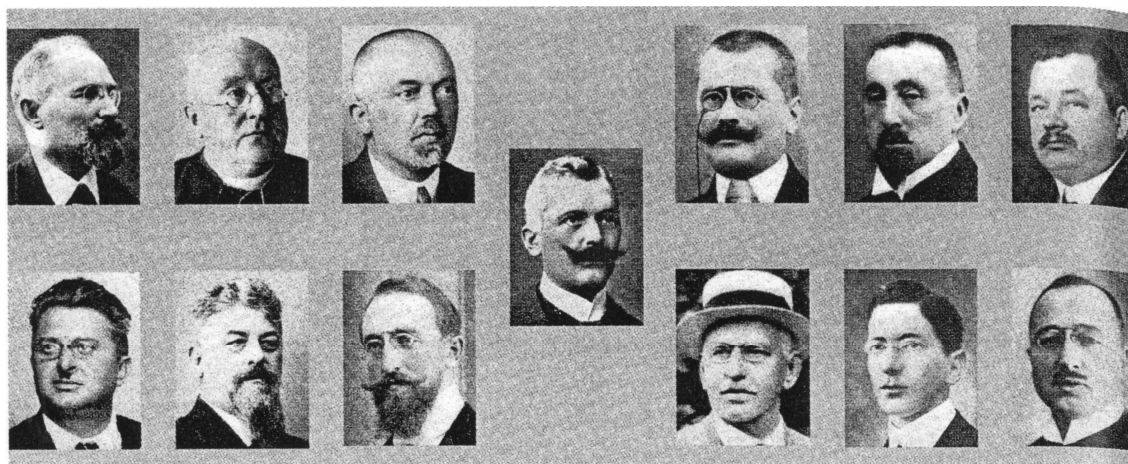
1. Država Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki so znani tudi pod imenom Južni Slovani, bo svobodno neodvisno kraljestvo z enotnim teritorijem in enotnim državljanstvom. To bo ustavna, demokratična in parlamentarna monarhija pod vodstvom dinastije Karadjordjevičev, ki je dokazala, da se po idejah in čustvih ne loči od naroda in da nadvse ceni svobodo in voljo naroda.
2. Ta država se bo imenovala Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev, vladar pa: kralj Srbov, Hrvatov in Slovencev.

(Vir: Jernejčič, R. A., 2000: Zgodovina na maturi 2, str. 72. DZS. Ljubljana)

3. V krajšem razmišljanju opišite Državo Slovencev, Hrvatov in Srbov. Pri zapisu upoštevajte te elemente: čas in kraj nastanka Države Slovencev, Hrvatov in Srbov, obseg države, vlogo in naloge Narodne vlade SHS in dva razloga za kratkotrajen obstoj novonastale države.

(5 točk)

Slika 1: Narodna vlada

Člani Narodne vlade SHS v Ljubljani; zgoraj od leve Janko Brejc, Andrej Kalan, Anton Breclj, Karel Verstovšek, Vladimir Ravnihar, Vekoslav Kukovec; spodaj Anton Kristan, Ivan Tavčar, Lovro Pogačnik, Karel Triller, Vladimir Remec, Pavel Pestotnik; v sredini Josip Pogačnik

(Vir: Slovenska novejša zgodovina 1, str. 188. Mladinska knjiga. Ljubljana, 2005)

4. Novembra 1918 so se v Ženevi začela pogajanja o skupni jugoslovanski državi in podpisana je bila ženevska deklaracija, ki je predvidevala (kon)federativno državo. Obkrožite črko pred osebo, ki je vodila srbsko delegacijo.

(1 točka)

- A Aleksander Karadjordjević.
- B Dr. Anton Korošec.
- C Nikola Pašić.
- D Dr. Ante Trumbić.

5. Srbski regent Aleksander Karadjordjević je leta 1918 v Beogradu razglasil Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev (Kraljevino SHS).
Navedite tri države, ki so se združile v Kraljevino SHS.
Navedite datum združitve v Kraljevino SHS.

(2 točki)

Zemljevid 1: Nastanek Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev

(Vir: Dolenc, E., in Gabrič, A., 2002: Zgodovina 4, str. 75. DZS. Ljubljana)

6. Kmalu po razglasitvi Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev je bila razpuščena Narodna vlada SHS v Ljubljani, ustanovljena pa je bila nova vlada z manj pristojnostmi, ki je delovala do leta 1921.
Navedite ime te vlade.
Razložite, zakaj je ta vlada prenehala delovati leta 1921.

(2 točki)

7. Italijanska vojska je hitro po prvi svetovni vojni začela prodirati proti vzhodu in tako začela uresničevati obljube antante iz leta 1915. Navedite, katera ozemlja, kjer živijo Slovenci, je antanta obljubila Italiji. Kdo oziroma čigava vojska je ustavila prodor italijanske vojske leta 1918?

(2 točki)

8. Po razpadu Avstro-Ogrske na Štajerskem in Koroškem ni bilo natančne razmejitvene črte. Razložite, kdo in kako je rešil usodo Maribora.

(2 točki)

Slika 2: General in pesnik

(Vir: Repe, B., 2005: Sodobna zgodovina, str. 101. Modrijan. Ljubljana)

9. Za ozemlje na Koroškem, kjer živijo Slovenci, so potekali boji leta 1918 in 1919, mejo pa so določili na mirovni konferenci v Parizu. O usodi Celovške kotline je prevladal predlog o plebiscitu. Celovška kotlina je bila razdeljena na cono A in cono B, ki sta jo upravljali Avstrija in Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev. Obe strani sta se pripravljali na plebiscit. Preberite odlomek iz plebiscitnih zapovedi za Korošce in Slovence ter izpišite številke plebiscitnih zapovedi, ki so jih propagirali Nemci ali pa Slovenci.

(3 točke)

Plebiscitarne zapovedi

4. Spoštuj svoj materin jezik, da boš na svoji zemlji svoj gospod, ne pa nemški hlapec!
6. Ljudsko glasovanje ni nacionalen boj. Koroško-slovenski jezik v šoli in uradu in izven teh je vsem Koroščem že po mirovni pogodbi zagotovljen!
7. Ne daj si ukrasti slovenske koroške zemlje!
8. Spominjaj se onih zlatih časov, ki so vladali na Koroškem, ko še teh kranjskih privandranih čušov na Koroškem ni bilo!
10. Ne želi nemškega bogastva, ker ga ni!
17. Avstrija je katoliška država, Srbija pravoslavna!

(Vir: Jernejčič, R. A., 2000: Zgodovina na maturi 2, str. 84 in 85. DZS. Ljubljana)

PLEBISCITARNE ZAPOVEDI ZA KOROŠČE

PLEBISCITARNE ZAPOVEDI ZA SLOVENCE

Številka zapovedi:

Številka zapovedi:

10. Prekmurje je bilo po prvi svetovni vojni priključeno h Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. S katero mirovno pogodbo je Prekmurje pripadlo Kraljevini SHS?

(1 točka)

11. Na pariški mirovni konferenci ni bil dosežen sporazum o razmejitvi med Italijo in Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. Leta 1920 sta Kraljevina Italija in Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev podpisali sporazum v Rapallu.

Uporabite zemljevid 2 in navedite šest mest, ki so z rapalsko pogodbo pripadla Italiji, danes pa so v Republiki Sloveniji.

(3 točke)

Zemljevid 2: Zahodna meja

(Vir: Dolenc, E., in Gabrič, A., 2002: Zgodovina 4, str. 80. DZS. Ljubljana)

12. Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev je 28. 6. 1921 dobila ustavo.
Najmočnejša politična stranka na Slovenskem je bila Slovenska ljudska stranka (SLS).
Pojasnite stališče SLS do vidovdanske ustave.
Kdo je bil voditelj SLS?

(2 točki)

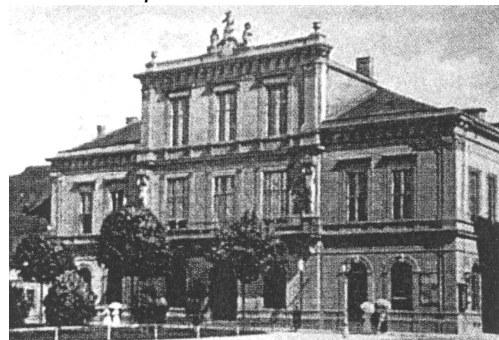
13. Z novo ustavo je bila v Kraljevini SHS uvedena nova upravno-politična razdelitev.
Navedite, kakšna je bila upravno-politična razdelitev države.
V katerih upravnih enotah je bilo slovensko ozemlje?

(2 točki)

Slika 3: Ljubljanski magistrat

Slika 4: Narodno gledališče v Mariboru, sedeža skupščin

(Vir: Slovenska novejša zgodovina 1, str. 298–299. Mladinska knjiga. Ljubljana, 2005)

14. V novi jugoslovanski državi je bila Slovenija najrazvitejši del kraljevine. Obkrožite tri črke pred pravilnimi trditvami, povezanimi s položajem slovenskega gospodarstva v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev.

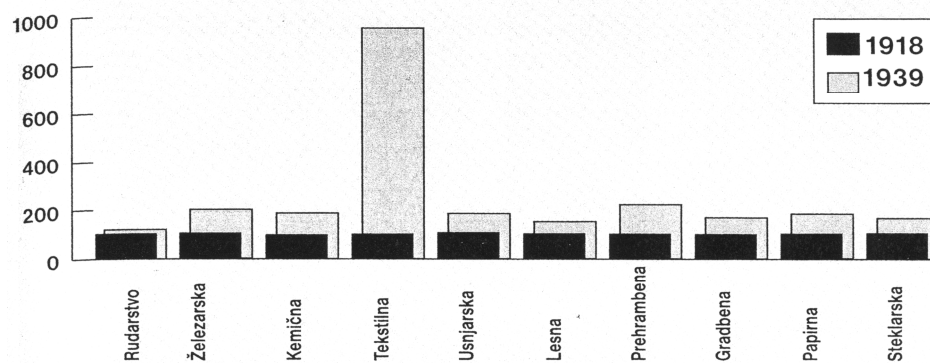
(3 točke)

- A Slovensko gospodarstvo je bilo prizadeto zaradi izgube izhoda na morje in pristanišča Trst.
- B Slovenska industrija je obsegala četrtno vse jugoslovanske proizvodnje.
- C Slovenija je imela dobre prometne povezave, z najbolj razvito železniško mrežo.
- D Razvitost Slovenije se je izkazovala v tem, da je imela po prvi svetovni vojni le še 16 % agrarnega prebivalstva.
- E Slovenska industrija je bila v primerjavi z Avstrijo in Češko dvakrat bolj razvita.
- F Slovenija je bila edina jugoslovanska pokrajina, kamor so vlagali kapital podjetniki iz različnih evropskih držav zaradi njene razvitosti.

15. Slovenska industrija je napredovala v obdobju med obema svetovnima vojnoma. Po pregledu preglednice 1 navedite, kateri dve industrijski panogi sta v tem času najbolj napredovali in panogo, ki je najmanj napredovala.

(2 točki)

Preglednica 1: Rast slovenske industrije med obema vojnoma

(Vir: Slovenska novejša zgodovina 1, str. 451. Mladinska knjiga. Ljubljana. 2005)

16. Kralj Aleksander Karadjordjević je 6. januarja 1929 uvedel diktaturo, čez nekaj let pa oktroirano ustavo.

Navedite tri spremembe v državi, ki jih je prinesla uvedba šestojanuarske diktature.

Pojasnite pojem oktroirana ustava.

(3 točke)

17. Leta 1929 se je Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev preimenovala v Kraljevino Jugoslavijo.

V kateri upravno-politični enoti so bili zdaj Slovenci in kje je bilo njeno središče?

Glede na sliko 5 pojasnite, kako so bili Slovenci zastopani v grbu države.

(2 točki)

Slika 5: Grb Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev / Kraljevine Jugoslavije

(Vir: Slovenska novejša zgodovina 1, str. 319. Mladinska knjiga. Ljubljana, 2005)

18. Slovenska ljudska stranka je proti diktaturi in unitaristični kraljevi politiki izdala posebno Slovensko deklaracijo (Koroščeve punktacije).
Navedite temeljno zahtevo Slovenske deklaracije.
Pojasnite pojma unitarizem in punktacije.

(3 točke)

19. Položaj prebivalstva se je poslabšal v 30. letih 20. stoletja zaradi gospodarske krize.
Pojasnite, kako so to poslabšanje med krizo doživljali kmetje in kako delavci.

(2 točki)

KMETJE

DELAVCI

20. Po razpadu Avstro-Ogrske je Narodna vlada SHS uvedla slovenščino kot obvezni učni jezik.
Obkrožite črko pred odstotkom prebivalstva v Sloveniji, ki je bilo pismeno ob združitvi v Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev.

(1 točka)

A 55 %

B 79 %

C 91 %

21. Najpomembnejša pridobitev Slovencev v prvi Jugoslaviji je bila ustanovitev univerze, ki se je sprva imenovala Univerza kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev. Naštete fakultete ljubljanske univerze. Opišite pomen ustanovitve univerze za Slovence (dva argumenta).

(4 točke)

Slika 6: Sedež ljubljanske univerze

(Vir: Repe, B., 2005: *Sodobna zgodovina*, str. 119. Modrijan. Ljubljana)

22. V prvi jugoslovanski državi smo dobili Slovenci poleg univerze še druge pomembne kulturne in znanstvene institucije. Naštete dve.

(1 točka)

23. Velik del slovenskega ozemlja je ostal zunaj meja Jugoslavije, kjer so bili zapostavljeni in niso uživali narodnih pravic.

Značilnosti položaja Slovencev v zamejstvu povežite tako, da črko pred Slovenci v zamejstvu, prenesete v desni stolpec.

(3 točke)

A Primorski Slovenci	_____ 5000 Slovencev
B Slovenci v Avstriji	_____ 80 000 Slovencev
C Porabski Slovenci	_____ 340 000 Slovencev
	_____ požig Narodnega doma
	_____ okoli 70 000 gospodarskih in političnih slovenskih emigrantov se izseli v Jugoslavijo
	_____ dvojezične šole

24. V Italiji so Slovenci začeli odpor proti fašizmu, bojevali pa so se tudi za svoje narodne pravice. Navedite ime najradikalnejše revolucionarne organizacije, ki je nastopala proti fašizmu. Kakšen je bil nacionalni cilj članov te organizacije?

(2 točki)

25. Pomembne dogodke, povezane s Slovenci v prvi jugoslovanski državi, razvrstite od 1 (najstarejši dogodek) do 6 (najmlajši dogodek). Pri razvrščanju si pomagajte z letnicami, navedenimi v oklepaju (leto 1919, 1920, 1928, 1931, 1932 in 1938).

(3 točke)

_____	Prve volitve v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev.
_____	Ustanovitev univerze v Ljubljani.
_____	Izdana je oktroirana ustava.
_____	Dr. Anton Korošec je predsednik vlade.
_____	Slovenska ljudska stranka izda punktacije.
_____	Ustanovljena je SAZU.

Prazna stran